

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ser[m]ones de septe[m] viciis criminalib[us]
eoru[m]q[ue] remediis magistri Pauli Wan theosophi et
co[n]cionatoris Patauiensis eximii**

Wann, Paul

[Augsburg], 1517

VD16 W 1186

De vsura. Ser. CXXXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30065

De vſura

Dsticuēdi tē. **S**ed q̄i p̄ d eo q̄ se sp̄tē obli-
gauit ad v̄sluraz restituz; credēs v̄slurari bona
ad b̄ sufficieſ; r̄ postea iuuenit n̄ sufficieſ; v̄rū de
fuo p̄po latifundū reneat. Ad b̄ r̄indet s. Ber. i
eract. d̄ restituē, q̄ aut obligauit se disticere; pu-
ta si tm̄ h̄ic d̄ bōis d̄fucti; r̄ tūc n̄ obligat nisi p̄
rāto q̄ntrū iuuenit d̄ bonis ei. aut obligauit se i
disticere; r̄ tūc si op̄ r̄ d̄ suo p̄po sup̄lē rene-
ita q̄ iegre soluat. L. 9 r̄ d̄ e; q̄p̄ leipz. p̄p̄s v̄bis
illaq̄auit. Et h̄ic i ūterio h̄uit se velle disticere
obligat. q̄uis n̄ exp̄sſionē tm̄ p̄ b̄ se p̄ excusare;
q̄ magi ſtat̄ obligaciō exp̄ſſe q̄ int̄ētiōl̄ occle
quā q̄ n̄ exp̄ſſit ſibi ipse er; q̄ p̄p̄ ſip̄teria ſuaſ
fuo iure creditoreſ fraudari n̄ dñt. **T**ertio
q̄ri p̄; v̄ez p̄ publicū iſſfm ab v̄slurario ſcipiēſ
cautioeſ d̄ restituēdiſ v̄slur; r̄ male ablaciſ ad
volūtatiſ ſuaſ poſſit iec̄ ſine p̄co, p̄miſſioeſ bāc
eideſ relataſ; r̄ iſſfm cautioeſ reddef v̄l caſſar. **A**d b̄ r̄indet s. Ber. vbi ſ. q̄ ſi ille q̄ ſe p̄ obliga-
uit r̄ nūc flaxariſ ſe perit e; cōpoſit ſue mēris t̄ b̄
poſtuleſ ipoſtueſ; p̄t ſue p̄co iſſfm b̄ obliga-
tiōla caſſar; c̄ ſal̄ ei. c̄ ſbeat i manu ſua; n̄c
eneat b̄ ſalutē aie ei. c̄ ſu. p̄po ſcādalo, p̄curat;
nec ē; p̄p̄ ſ. a vinelo ſbleor; remāer; absoluſ.
veper ſec̄ e; c̄ ſi tal̄ obligat e; ſuo plato. De-
niq̄ aduēdiſ ei; q̄ ſi v̄slurari n̄ po h̄ic fidei uſſo
r̄ nec p̄igra; tūc ſ. Jo. an. iuuenit illa ſi poſſe h̄ic;
r̄ ure ſe faciup; q̄d cauer; r̄luffic mēri ſi b̄
hiſſil̄ e; vt ex d̄ dona. mē ſi. z. v̄. c. p̄l̄ras. His

igis p̄missis def̄ vsurario p̄mis̄ t̄ nō p̄i⁹ sic p̄c̄
p̄i⁹ i⁹ d̄co.c. q̄s̄, nā si q̄s̄ alīs̄ eū absoluere t̄ he
saurizare sup̄ sc̄ip̄m̄ d̄winū iudic̄: t̄ aia⁹ ih̄
l̄i⁹ p̄cip̄arē i⁹ p̄fūdi⁹ iſerim⁹:nec i⁹ grācia excusa
rēt̄ cū veſt̄ d̄ inu. t̄ d̄a. c. si culpa. Ecce i⁹ q̄n
to p̄cio lo ſe v̄surarij: r̄aptores: fures: paupe: op̄
p̄tores: p̄ craciōne inuictas h̄c⁹ fraudulēos
faciētes. restamēta nō exēq̄ntes: t̄ b̄c⁹ uſi⁹ om̄es
res inuictas possidētes. Rogem⁹ ḡ deū r̄e.

O De vslura. Ser CXXXIII.
Vtuū da. nihil
in spāces. Lu. vi. **T**ā p'les fmo
ne audist' d' vslura: ī d'no ē

... pto sine vſurari pſtituit. q̄b̄ modis vſura cō
mitatē publice & occle, & quō vſurari tenent
ad restōez. Nū ſt̄r itēdō ſūmati dicere d̄ vſu
ra p modū epilogarōis; vt facili⁹ q̄ dicēa ſt̄ i p̄
cedētib⁹ fmōib⁹ valeat mſorie comēdari. Pro
gra Ave. **M**utuū da. tē. vbi ſ. Prio yiden
dū ēd vſura i gnāli. ſcđo d̄ eis dictiōe. etio de
q̄busdā dubitatiōe circa bee ſtingerib⁹ tē. **B**
Clīca pīmū ē noſadū. p vſura est q̄cqd ſorti **Uſura**
accedit; ſue ſit pecūnia eſca/veſtī/ſpes/ligua/
fuitiū/vez ferei o. ib. c. xiiij. q. iiiij. Et ſubſtelli⁹
gī ex pacō pcedētē; v̄l̄ ēt ex ieritō pcedētē; co
mitatē & v̄l̄ ſbseqnētē. Et accipit hic ſor. p ſbita
q̄nititate rei muuata i m̄ occurritē; ſez pecūnia
framēro/ven/oleo/et ſilbō. Et ſic ſor. ē capitā **Sors**
le creditos etiſſuz v̄l̄ daliariū. Nec vſura cō/

meti p[er] misi circa for[ce] et capitale rex muruabis
liū. Et hec v[er]sura tā exēcrāda īputat: q[uod] ius nā
lediuinū et candicū v[er]iformis se b[ea]t negatiue
adoēs cas[us] v[er]suratio[n]is; q[uod] part[es] rōe sic i vno cao
sus; t[em]p[or]is et q[ui]bz phibet obv[ent]ur: cū d[omi]n[u]s sui nā sit mas
la. Et h[ab]et sīne ē Jo. an. i mercu[r]iū in regla. p[er]mī.
Diē ēt Alex. d[omi]n[u]s ales i. iū. p[er]fū. q[uod] q[ui]bz hoiez oc
cidet sit p[er]mī i se: nā tñ f[ac]tū se. Et iō q[ui]bz licet occi
dere q[ui] d[omi]n[u]s i aliq[uo] casib[us] h[ab]itūdīū zcessit. Da
re tñ ad v[er]sura ē p[er]mī i se et fz se: q[uod] nūq[ue] in aliq[uo]
casu licet. Et sic nūllā p[er]t[em]p[or]e cadere i ea dis p[er]facio[n]is:
vtz plane ex d[omi]n[u]s o. c. sup eo. rāca naq[ue] ē illi[us] fe
diras q[uod] p[er] i extrema neccitate q[ui]n licet furari: nū licet
aliū idu[er]et ad muruādū d[omi]n[u]s v[er]sura. Ut igit
v[er]sure viciū magis elu[er]et. Est no. sedo q[uod] i oī
zceu ex b[ea]t exigit v[er]sura v[er]lū: q[uod] aliqd accedit for
ti v[er]lū q[uod] ē d[omi]n[u]s forti. Abi gra. Si q[ui] possidet domū
v[er]lūdū v[er]lūdū fructu exērcit[us] ī exērcit[us] d[omi]n[u]s forti ē t[em]p[or]e
accedit forti. Si q[ui] igit emitt[us] aliquā rē iusto p[er]
cio res ipa secū porrat forti suā. Et si q[uod] puenit
ī exērcit[us] illa d[omi]n[u]s forti ē t[em]p[or]e accedit forti. Et eo
dē mō exigit i locatōe. Lōmodatū at s[ecundu]s manet
i sua nā nū recipit exērcit[us] forti. Sz magis tūc i
aliū zceu trāsit f[ac]tū locatū. Ex q[uod] iferit q[uod] solū ī
muruo lucet accedit forti. Et iō i b[ea]t zcordat oēs
doe. q[uod] i mureu nū licet accipe v[er]tra forti: q[uod] so[n]lū
i zceu murui v[er]i v[er]lū ī terpeari cadit v[er]sura.
Hic. xiiii. q. iij. c. p[er]cat. Diē q[ui]dā glo. q[uod] se duo
zcer[us] q[uod] d[omi]n[u]s nā se īgruit. s. mureu ī comodatū.
Mureu emt[us] si nā īgruit; iā nā ē mureu sz v[er]sura

ra. Comodatū ho licet n. sit genuitū tñ n ē vlsura
quātus dñinat eē cōmodatū. S; si qd recipit p re
cōmodatār; rē pecūia; tūc cōmodatū transīt in
emprōis r vēdītōis. Si ho ē alia res qd p
ea: tūc erāstī i pmūtātōis; qd si p vlsu rei pecūia
recipit tūc erāstī i locatōis. Si dēlqz res alia re
cipit tūc erāstī i h̄ctū inostrū s; do ve desce: q
dēlqz ilunqz p solū i h̄ctū mutuū zistit vlsura.
Et iō tenēdū ē gnāl p qmūtūs d; vlsura pmuti
i alio h̄ctū: emprōis: vēdītōis: locatōis: pmut
tarōis r s; lū: tē sp icelligūt ibidē ēē duo h̄ctūs
Exempli ḡfa. vēdo tibi p. e. qd vix valer. viii. et
h̄. p̄p̄ dilatōis: solutōis: tē ē ibidē vlsura: tē p. p̄n
duplex h̄ctū. s. vēdītōis: r mutui cui⁹ grā p̄ciū

Vlsura
mētālis

Circa sc̄s p̄ncipalē ē norādū: qd adaugit
triplex ē vlsura s; an: signi p paceti: vlsura an: ē
cū qd p̄ncipalē mutuū dat p̄p̄ sp̄ luci. Et sic
pm̄terī vlsura sola īrētōe corrupta ex p̄e credi
tor: qd p̄ncipalē mutuū sp̄ luci. Et tē tenē
creditor ad f̄stōis ex qmūtūs ēē īrētōe obitor illi
obiter. vt ex e. t. c. p̄s. lūt. i glo. Quidā m̄ dis
tinguit meli⁹ dicētes. qd si obitor alioqz dñe ex
sola libalitate p̄ modū domitē n̄ tēncētē idē f̄stī
tuēt: s; d; paupib; dare: n̄ ex p̄cepēt s; ex oſilio
Ex d; ī īrētōe corrupta p̄teēt. Si ho obiter rōe
muru p̄ncipalē tē n̄ abdicavit illi a se volūtā
ris: p̄ditionare: n̄ s; muruāt p̄tuerit se ḡua⁹
tū rātēt: ingēt. ac. p̄p̄ h̄. als n̄ iuuenit: tē mu
ruāt. r tē f̄stītū d; muruāt. Ex p̄p̄ h̄. saluari p̄tē
perōnta qd vlaſt inē doctores qd sumi⁹ ex. c. p̄s.
lūt. ex d; vlsu. vbi d; i glo. qd licet talī foro iudici
ali n̄ ē p̄unitēd; tāqz vlsurāt: tē i foro p̄scie ce
ecclie iudicad⁹ ē male agēt. Et inducēt: ēē cō
pellēd⁹: vt sic accepta f̄stītūt: qd ad deū f̄ue
ra vlsurāt ē. Et h̄. dicēt Sc̄o. i. u. t. r. Blex. lō.
serac. su. o. qd l̄ tal vlsura mēneal cū culpa mor
taliſtāt: ad f̄stōis tñ n̄ obligat. Et adducitē exē
pli d; fureo. qd si qd ḡf; libalit̄ i dono recipit qd
furari p̄sūtūtē licet talī furet mēre: n̄ tñ opē
nec ad f̄stōes obligat. Sic qd ex p̄cesso mēno lu
crari īrētēt a obitorē tñ nibil exigit: s; ḡf; das
tū recipit qmūtūtē sit vlsurāt mēre: n̄ tñ opēta
qd tenētē f̄stītūtē. Ad qd r̄ndet Joā. an. i mē
eu. sup̄ regla. p̄cm. qd inf̄ illos duos cas⁹ p̄bāt
esse maḡ dissil̄tētudo. Nā licet donacari⁹ i casu
furti corruptā īrētōe habuerit: n̄ tñ donatio
causāt ob ei⁹ factō. nec ē annexa illi īrētōe cor
rupē. Lui⁹ h̄. tñ i mutuo cadi⁹. qd cū ex bono
charitatē ḡf; fieri obiter: sit p̄ncipalē ex sp̄e luc
ri: cui viciose spei effec⁹ p̄seq̄ qd ē lucer. r tō
tal ad f̄stōes obligat: qd lucer exide sub tñ īrē
tōe recepēt ē vlsurāt. Et hec opinio⁹ s; ē fm̄
Inno. Hosti. Brch. r Ray. Parz igif̄ īrētēt qd
he due opinōis h̄. r̄c̄. sc̄ordari p̄tē p̄ sup̄dīca⁹
distītōes quā pōntē archiep̄s floret. i trac. re⁹
stītūtē. Nec autē īrētōal vlsura p̄cūloſi⁹
mētāl p̄i or est qd illa qd sit cū exp̄ssis paciōib;. P̄io: qd
culosor in foro causar minic recipit p̄. Sc̄o: qd p̄p̄
est exp̄ssis suas subtilissimas palliations a mlt̄ auaricia
cecar̄ cogsci nō p̄. Exempli ḡfa: vt vnu casu po
nam⁹ de p̄lib. Si emat fund⁹ v̄l ager iusto p̄

cio ea 2dītōe qd qmūtūtē vendēs emētē p̄tūm..
illō restituerit fundū v̄l agrū rebabebit: tūc
ille h̄ctū i se nō est vlsurāt s; licet⁹: vt dī glo.
maḡ i. c. 2q̄t̄. e. p̄ de vlsu. P̄o: tñ ille h̄ctū illīcī
tūs r vlsurāt iudicari. s. si emprō sub specie
emprōis īredit mutuare p̄ciū agri. r p̄ tale lūq
cū lucer facere annuos fruct⁹ agri. tūc ei vlsu
ra iudicat et irenētē: licet ab ecclia fm̄ Archib;. D
ex h̄. adēnāt nō p̄t̄. qd si simplici īrenētē agrū
emēt iusto p̄cio parat̄ tñ restituerit vēdītōi re
q̄rēt nō ē ibidē vlsura. Signū autē īrētōis sim
pliç ē qd dat iusto p̄ciū r īrēdebat emētē posh
sessōis v̄l reddit⁹: ac ēē qd pot̄ eligeret fundū
tenētē qd p̄ciū recipit. **P̄o** clariorū īrētētē
dītōe ē notādū sc̄o qd triplice vlsurāt īrētē o. **Usuro**
dītōe p̄t̄ īrētētē qd vlsura. P̄o: dī īrētētē qd vlsura
ḡf; anqz mutuū dat: v̄l qd qd qd p̄p̄ īrētētē triplic
est h̄. mādātū dñicū: si tñ postea p̄positū mutuū
ret ad regulā charitatis anqz vlera sortē recipit
rec̄: tūc ḡf; datū liete retinētē posset. Sc̄o dī
p̄comitātē: qd si mutuādo nō vigerit. tñ si mutuū
recipitē postea i mutuū recop̄lātōe alioqz dat
r mutuū p̄p̄ candētām libētē h̄. accēptat̄: tē
cōmitūtē vlsurāt babēs co: rūprā īrētētē cōco:
mitantē. Tertia dī subseq̄ntē: qd si mutuādo
qd solutōnē recipiēdo nō vigerit: sed lapsu r̄pis
cupidine p̄ualente vult mēre r īrētētē ore vel
ope qd p̄p̄ mutuū p̄us faciūt̄ sibi s̄t̄ mūn⁹ a
manu: a lingua v̄l ab obsequio. Et h̄. oēs non
solum cōmitētē vlsurāt r tenētē ad restitūtē
sed etiā qmūtūtē in ius talis mutuū succedit: vt
fili⁹ vel heredes. Et hec est sentētē Archib. xiii.
q. iii. c. j. **Sed** dī. qd: v̄rētē si nō fuit īrētētē
creditor: aliqd ex mutuo recipit: r obitor aliqd
dat: īrētētē creditor ad restitūtē. **Ad hoc dī.** īrētētē
cendū qd ex p̄e debitoris ī remunerādo ī mutuū
rūtē triplice intentio distinguit̄ p̄t̄. **P̄o** dī īrētētē
timorosa: qua: s. debitor īrētētē displicere credi⁹
tori quē credit velle remunerari. v̄l timet ab eo
sibi mutuū auferri. v̄l ne inuenit̄ īrētētē
tnare volentē si nō remuneraret̄ ī f̄stōe casib;
Unde si creditor hanc intentionē sit autē credite
v̄l salrem h̄. tñmūlūtē credere deberet̄ restituere
debet accep̄t̄: nō tamē tenētē restituere bono si
de p̄sumptā s; Guīt. Sc̄o dī īrētētē gratiosa: qd
sez in remunerāre respect⁹ aliquis remuneratio
nis interuenit̄: non tamē p̄ncipalē p̄p̄ id sit
sed magis ex gratia. Et tūc creditor hoc credēt̄
nō tenētē ad restitūtē. Tertia dī īrētētē amorosa:
quādo sez ex sola charitati debitor aliqd credi⁹
tori donat. Et si creditor talis datūm credit̄ re
stituere nō tenētē. Et si querit̄. Lur nō p̄t̄ que
bene retinētē ab vlsurāt mētāl cui d; obitor
ex mera liberalitate r libertate facit recōpensā
tōe. **Ad h̄. dicēdū qd h̄. v̄l et diuino p̄cepēt̄**
sta enētē edicēt̄ qd in mutuo nibil sperari debet
cū quo dēcēto recipiēt̄ ad mutuū dispensare
nō pot̄est. Et qd talis recōpensātō sit tñra legē
tñste p̄ncipale⁹ saltem i eo qd taliter mutuātō
debitor recōpensātō facere deliberāt̄: licet
qmūtūtē si est mutuātē licet dare pot̄est nō

D 3

De vſura

pōde sic libere dare q̄ talis mūrūas licet pōest
sic vlera sorte recipere p̄ ex p̄missis. Sc̄da
vſura dī vſura signi. cū vīc pacū exp̄ssum nō
incūnici h̄z qdā signa iēctionē animi manifesta-
tia. puta cū mūrūas iniuniat v̄bo mūrū v̄l sign
q̄cūq; p̄ nō mūrūaret nisi luerū aliqd sperare.
sue cū post mūrūu negat eminū vel iuramēti
denegat relatoeoz ei q̄ iurauit se nō absenteare
z his filiis. Tōl em nō em qd̄ accepit ide teneat
restituere; sed etiā illi teneat restituere eq̄ elī mō
mūrūu recipiētis canōicū alio obstat. Lui-
rō estq; nō refert qd̄ ex eōpollētib; fiat. Nā sīc
n̄ refert v̄t q̄s aliu glādō v̄l baculo inficlat
sic nō refereat v̄bo v̄l signo/demōstratiō vel
circūlocutiō q̄s aliqd ostēdat. vt ex de flang.
z affi. c̄ tua nos. Usura deniq; pacū fit cū pa-

Usora
triplex cro exp̄so de acq̄rendo lucro vltra sorte. Et ve-
tangis c̄ de exēc̄. p̄la. c. inf̄ dicerōs. in glo. tri-
plex ē v̄latura. P̄ia dī v̄latura tōis. t̄ illā q̄ i die
v̄l̄ sepr̄manā. v̄l̄ in mēse excedit sorte. si p̄z
ibidē in t̄cr. d̄ clericō ludēre ad castillos q̄ zceſſ
sic socio. x. p. xij. Et sic p̄ma die potuit excedeſſ
re. Sc̄da dī c̄cerēſimāq. s. excedit sorte i anno.
Tertia dī sepc̄plā v̄l̄ seragēſimā. q. s. excedit
medietatē sorte. i anno. Un̄ Justinian⁹ impa-
tor p̄misit v̄luras c̄cerēſimas t̄ seragēſimas. s.
leuissimas; q̄r̄ vidit hoīes imp̄f̄ sui p̄uōs else t̄
p̄nos ad dandū ad v̄luras. t̄ sic p̄misit min⁹ ma-
liu ad euteſdū mai⁹. p̄misit iquā. t. nō puniuit.
Un̄ leges sp̄licere. p̄bibēt v̄luras. vt s. tactū ē
Tertio ē norādū q̄ v̄lura fīm oēs doc. p̄rie
nō comitif̄ nīſi in ḥcū murū. Murū at dī
q̄n alīq̄ d̄ metu fit q̄ alīq̄ c̄p̄ tuū. Et iō necessi-
est q̄ folium in illis reb̄ q̄b̄ murū in īneū enir-
p̄r̄ v̄lura comiteſſ. q̄s Aleſ. d̄ aleſ distingue
mureū triplici ḡnē. Quedā em̄ muruanſ sub cerro nu-
fie tripli mero ſic pectia. q̄dā ſub cerro p̄d̄ere ſic aur-
cire t̄ ge argētū. q̄dā etiā ſub certa mēſura ſic gran-
nere v̄niū oleū r̄ ſilia. i q̄b̄ ſolū p̄rie comiteſſ v̄l-

ra. **L**ui rō cap*tole* res circa q*b* mutu*at* habē*t* de nā vel arte sibi p*st*urē*ti* valorem quē trāscendere minē*p*nt*e*; n*si* v*ictio*le ē nām v*l* ar*tem* agat. **A**d B*af*. aut*q* ob*g*icit et*ia* i*al*hs rebo*v*lurā cōmiti posse*ve* in eq*v*l*p*di*o*, p*pecunia* mutu*at* i*pign* recepe*po*. **D**icēdū est*q* distin*ctio* fieri d*z* int*v*lurā q*exigis* ab*v*lurario v*l* tra sor*ce* vel mutu*ū*; q*d* int*v*lur*a* q*est* ip*m* mutu*ū*. **V**e*equ* vel agr*u* de*q* gigan*t* ip*m* luc*r*. **N**ā si p*oderat* id q*d* mutuo d*at* cui*prie* e*re* accedi*v*lura*tic* sp*l*ist*e* in trib*p*dict*s*. **S**i vo*p*ondera*re* p*miu* q*d* d*at*; t*en*c*esse* p*ot* al*it* a*p*dict*s*. **S**i ip*m* p*rie* e*re* inter*cep*re** d*z* v*lurā*. **T**l*circa* tert*ia* p*ncipale* vidēdū est*de* inf*esse* q*o*c*admitte* in*z*cri*b*. **P**ro*q* sc*ie*dū, i*q* inf*esse* fin*do*, est*et* d*ā* eu*c*itatio d*āni* v*l* rec*op*elatio d*āni*. **U**nd*f*in*sc*em T*ho*. ii. q*q*. q*lxvii*. arr*ij*. in solone p*tm* rō*n*is*p* int*er*esse*i*. p*o*ccurrē*ti* dam*no* c*uitādo* r*teu* est*pacif*ci*ti* cu*lo* al*io*. ali*quid* reg*e* v*lur*a*so*rem*ab* q*z* v*ictio* v*lur*er*ia* q*in* pact*u* deduc*ta* cum*co* cui*mutua*at* d*amni* rec*op*elatione*p* q*q**

Sibi suberabis aliquid qd debet hse, qd hoc non
est vendere vsum pecunie vel mutuum: sed dñm
euirare, recoperalionē tñ damni, qd considerat in
qd de pecunia nō lucrat nō potest i pacū de
ducere; qd nō debet id vēdere qd nondū habet
et mltiplici impediti pōt ab habēdo. Deniqz q
litter vnuisqz pacisci pōt p intereste damni e
mergetis dñi de p̄terito qd p̄tnti et de futuro
laciū dixi sup̄ sermōe. cxxii. D E. p̄ totū. et cxx
ii. A B. o roti. **S**ed d. qd: quō potest cōs

meti vslra in emptioꝝ & venditioꝝ: vlcꝝ plus
vendedoꝝ ppter dilatatione solutiōis: aut minus
emēdoꝝ ppter anterioratōis ep̄is: Pro illo ēno
tandū q̄ si vendēs peccati dilatatione solutiōis
auget ppter preciū solutiōis: non tamē vltro
terminū iusti p̄ic̄ lez rigidi grad⁹: ut p̄t̄ s̄. ser
mōe. c̄x. B. tuc ex vi p̄etrac⁹ nō comitit vslra
q̄ talis nō vendit vltro iustū preciū: q̄ uis nō
faciat gratia remissionis p̄t̄ descendēdo ad
gradū discretū v̄l̄ plūm. q̄ libēter facere si ex
mens statim solueret. Nā aliud est non facere
graciā aliquā p eo q̄ facit graciā expectationis.
& aliud est ppter expectationē simplē excedere
iustum preciū. Inslig hoc gnālis tenendū ē q̄
tēp⁹ illud vendi p̄t̄ q̄d est p̄p̄t̄ p̄st̄itoris aut
venditoris. temp⁹ aut q̄d nō est p̄p̄t̄ p̄st̄itoris.
sed poti⁹ receperoꝝ sic est in omni muelo nūc
vendi potest. Et sic ppter tēp⁹ rem plus vēdere
aut minus emere q̄ tēp⁹ p̄etrac⁹ valeat: q̄ non
ex malitia p̄bentū sed ex ap̄ia natura p̄etrac⁹
illud pcedit r̄c. Exemplū p̄mi. Si q̄s vēdit equū
nō p̄t̄ vendere tēp⁹ cu in p̄etrac⁹ fit trāslatio
dominū ipsi⁹ equi. & sic tēp⁹ est p̄p̄t̄ emp̄oꝝ.
Si ho vendit vslra equi tūc p̄t̄ vēdere tēp⁹:
q̄ tūc est p̄p̄t̄ vēditors/ eo q̄ nō trāffert domi
niū equi. Exemplū sc̄bi. Quis vēdit bladū ob alz
ter⁹ rogarū in byerne q̄n min⁹ valer ponit illis
vlera iustū p̄t̄iūq̄ fuare p̄ponebat & dispones
bat illud in estate q̄n plus valer. Et ecōtra dicit
p̄t̄ de emēre. Unū si calteret bladū vēdēs nō dis
posuit illud fuare: tūc vslra comitit. q̄ ex ma
licia p̄bene & nō ex natura p̄etrac⁹ pl̄ iusto vē
didis. De h̄ vide s̄. ser. c̄. I R. s̄līr ius v̄l̄ vslra
rep̄ p̄ futuro tēp⁹ min⁹ emi p̄t̄ q̄ si p̄ncipalē
traderent. & q̄nto ius futuroꝝ pendit i longi
ora tēp⁹: cōtoꝝ cereris paribus emi p̄t̄ minori p̄cio.
q̄d sane intelligi⁹ i his rebz in q̄b ius rei differe
ab ipaꝝ & v̄l̄ ab actuali possessione & vslra rei. Ee
sic p̄ redditib⁹ & possessib⁹ & s̄līb⁹ l̄ min⁹ da
re q̄t̄ tōto tēp⁹ valeat i fructu. S̄lī ponat cas
sus de pecunia q̄ creditor: hēat ius p̄cipiēndi
a debitorē singulis annis. c. flor. v̄s q̄d ad. p̄. an
nos q̄ faciūt mille flor. tūc tēp⁹ illud est p̄p̄t̄
vēditors & p̄t̄ vēdere creditorū: ita q̄ p̄mp̄o
dabit emi ocingētos flor. sed de bis lat⁹ dixi
sup̄ ser. c̄. R. p̄t̄. **Sed** adhuc dī. q̄:
qd est dicendū de muelo coactivo simplē
in qd̄d de hoc dicendū est q̄ murū q̄d simplē
fit ex coactiōe lez cōitate v̄l̄ sup̄iore cogēte ex
cusat ab vslra: q̄ talis coactio multū aufer
deratiōe mueli: & q̄ sequēs d̄ rōne vslra. De

Bermo

CXXXIII

natura nang^o vsure est: q^o fiat in mutuo volū
tariorū cū spē lucet. b^o autē mutuū est coactū sine
spelueri saltem p̄ncipalit̄: r^o qd^o nō est licitū i le
ge necessitas licitū facit. vt ex de reg. iūf. verū
tū regra r^o necessario riungit coactiō: qz si con
gi placere illicet fieret / eo q^o coactio i volum
tariorū transire. Sūl^o voleariārū fm qd excusari
pot^o ab vsura. Vbi ḡra. Si rem mīcā p^o potentiā
vel iusticiā occupasti: v^l mībi vim facisi i rebo
meis: v^l nō restituīs mīhi rem mutuo p̄sticam
locarā vel cōmodarā: aut crīa non soluīs mībi
spas: ip̄sas aut alia cīquās dēbita: vel nō vis
desistre ab iniuria mea nisi tibi mutuē cēntū:
q^o factō desistis iniuriari t oia p̄mitēs restitue
re: b^o nō est vsura ex p̄ce mea cū nihil lucret: sed
redimo vērationē iniustā: mea recupo / me s
fendo: qd licet ar. ex de sim. c. dilect^o. nec vsurā
cōmitem^o si. peer mutuū mībi soluā iusti debi
tū: v^l nō erigat iniustū debita: b^o his latr^o sup
de mutuo coacto ser. exix. A B. p totū. C^o
ad hoc di. qd cūc est dicendū de dubio v^l pi

R de muelio coacto ser. cxix. A B. p totū. **S** adhuc di. qd: tūc est dicendū de dubio v'l pi-
culo qd inuenire pōt in ptractu mutui veri v'l

Regule

interpretari. R^unde q^o rōne dubiū vel piculū talis
pot^o q^o aliqui aliqd vlera sorte recipere: nec freqū
ter vlsura palliata se laceter imiscer. Pro cui
intellexi regule gnāles dari pñt. Prima q^o in
mutuo veri v^l interpretat^s spe lucri pñcipalit
facit; dubiū seu piculū a feno^r n^o excusat. L^u
ius rō est: q^o si pñcipalit^s sunt speluci tūc vlsure
victus est annexus. Et iō dubiū et piculū s^o sui nā
nō collit viciostatē a cali mutuo. Sed^a regla:
q^o dubiū et piculū nō collit vlsure viciū: nisi do^r
minū et vlsus rei piculū cū q^o lucrari ad lucrād
re pertineat: q^o ex re sua nō aliena q^o lucrari d^r.
L^u iō rō est: q^o cū in actu lucrādi piculū merciū
v^l pecante nullo respectu aer^r mercādi spectat
ad ipm tradentē: sed solū ad eū cui r^o res tradire
sunt: tūc co ipso rex vlsus t^o dominii q^o ad actū il
lum mercādi speceat ad eū solū cui^r piclo cur
rit: res cū pdit dño suo. Tertia regla q^o dubiū
vel piculū a feno^r nō excusat: vbi iō cū causa
epis non sp̄ri plus aliqd sperat. L^u iō rō est: q^o
ibi semp̄ psumit esse mutuum veri vel interpretat^s
tūc: cū fit spelucrī ppter incurrēs epis de quo
dictū est sup^r. In præacta iō mutuo veri v^l in
terpretari: q^o duplex dubiū s^o piculū insuffici
re potest: pmo in capitali et nō lucro. Sed^a in lu
cro et nō capitali. tertio nec in capitali nec in lu
cro. Quarto et in capitali et lucro: de q^o sūp lat^r
ser. xviii. B. p corū. ¶ Ultimo dubitatur de
mutuo in locatiōne amaliū. De b dicit Alcr. de
aler. q^o duobus modis ibi inequenire pot^o fraus
vlsuraria. Primo q^o lucrū q^o ex rali coinisidē: p
uenit oreū habz ex mutuo: vt si diues pauperi
mutuat. c. flor. ad emēdū iū mēta nutritēda ad
lucrum veriusq^o: rale lucrum est viciosum: q^o
oreū habz ex mutuo: hic siue totum: siue par
tem mutuo tradit^s: nisiq^o ex mutuo lucrum sū
mere potest. Secundo q^o excludit^s piculū pñcipal
com: sibi a cōmitēte: siue q^o om̄itēs sibi rotat
lucr^r. Tercia q^o necestat^s: q^o n^o r^o cōpēsab^r lab^r sol^r

licitudo nutrit̄ s̄z rec̄ā estimatiōēz. De s̄ mo nald⁹ i sūma ponit regulā gñalē dīcēs. Hoc ge neralis⁹ v̄p̄ ē: q̄ vbi p̄babilit̄ dubitat v̄p̄ cōdi tio yni⁹ sit dēterior v̄l̄ alteri⁹ ex forma 2ditiōis v̄l̄ pac̄i adibitib⁹ in 3benda socieate n̄ c̄ p̄cm̄ v̄bi aut̄ ad arbiteriū boni ⁊ exp̄ti viri quāt̄ alie ri⁹ 2ditiō p̄cm̄ ē ex p̄re gñat̄ si scient̄ s̄ faciae ⁊ ceneſ ad restōnē. Nō p̄r̄ en̄ dari gñat̄ doctri na s̄ug h̄b̄ traditiōib⁹ analiſi. p̄p̄ varietate tra diſiōnū ⁊ varios dolos q̄ s̄b̄ calito 2ditiōib⁹ a q̄ busdā excogitant̄ enōmiz̄ q̄suis in vlt̄a medi etate iusti p̄c̄y. i q̄ cau⁹ n̄ soli ecclia s̄z c̄ p̄uaeuſ q̄s̄z tenet̄ ad restōnē. Et si s̄i iure fori salte re poli. Et maric̄. q̄n̄ simplicē circuiuenir. vt c̄ de emp̄. ⁊ v̄c̄. c̄t̄ dilecti. d̄ bis locarōib⁹ aialitū lai ti⁹ dixi sup̄ i maria s̄ sociis f. exp̄ti. p̄ totū. Ex bis oib⁹ p̄z̄ q̄s̄ta o occurrat malicia i 2crib. muñ mādo. locatō. emēdo. vēdēto. rē. ⁊ rātu d̄s̄ur̄ ⁊ 2crib̄ iniusti. Rogem⁹ ḡdēut̄ vt in his sua gra nos respiciat ne illū offendam⁹: vt iuste v̄ uētes p̄mia eterna capiam⁹ Amē

CDe p̄ditiōib⁹ q̄s dñs obfuarē mercatores
Sermo. CXIII.

Difficile exiuitur

Neogociás a negligētia sua Eccl. xv. xvii.
In pcedētibz ser. audist. d' mltipli
ci malicia vsluraz z de varijs zchrbi iniqs emē
tiū z vēdētū. Unā merito qz isistētē zchrbi hu
mantis terriū dēter. Sz ve scīat mercatores qz
ter se hēde debēat ad obrimēdū vitā erhā: cogitā
ui nē ex sc̄p̄s doctoz pōet siuē dicef̄ aliqs̄ dīcō
nes siue pcepta qz mercatores iſchzē dñi si salua
ri dīsiderat. qz iux̄ thema valde difficile ē mer
cator vt excusf̄ sp̄a a negligētia zē. Pro gratia
Buema. Difficile exiſt. ne. zē. vbi s. **Q**u
saluator n̄f̄ eicit de rēplo vndērēs et emētēs
Lu. xix. Et iux̄ thema mercator difficult excus
ari p̄q̄n aliq̄ negligētia siue omissione noſet.
Jō i p̄nti ser. vidēta ſī ea qz rechrunt ad b̄ ve
mercator nō obvnuē legi diuine qz pōet ſe zorū
met volūratī diuine. Pro qz̄ norādū qz mercat
ori dece pcepta ſiue zditōes ſī ad b̄ n̄carie.

Timor di i oib agendis
Fidelitas i sacro m^{un}imonijs
Veritas in tibis
Equitas in facris
Emidi v*r*vendidi libertas
Et ipsi n*o* sui inuicibilitas (conete
Ad p*ri*is charitas p*re*ci q*s* se eiusde me
In soluendo p*ro*missa legalitatis
In agnoscendo et p*re*auendo z*c*e*r* v*is*ur art
os studiosissas (deltag
Christiane religionis obscrutantia et mo
Primo porticu ne*cari* est i mercator*o* di r*ioz*
oib agedis. Pro q*s* r*io*re n*u*ri*eo* et p*ro*uando
teria se*n*ecaria. Primo v*r* missas et alia diuina offic
cio freq*ue*ntia*n* d*omi*na p*re*ci i d*omi*c diebo et fest*p*
cipalibus*u*roge cauedo ne mercatiz*p* negocij*s*